

Te māōhi e te parau no te haapiiraa

Ua riro te parau no te haapiiraa e parau tauā rahihia e te mau metua i te mau matahiti atoā, ia piri mai ihoā ra te taima haamataraa haapiiraa mai ta tātou e ora nei i te mau āvāe ātete atoā. E no te mea hoi e, te āfaraa o te nūnaa o Porinetia e taata paari anaē, ia au i te mau titorotororaa hopeā i ravehia aē nei, e tiā ia parau e te āfaraa ihoā ia o Porinetia tē o i roto i te feruriraa e i te manaōnaōraa i teie ōhipa.

Ta tātou mau tamarii tē vai i te āfaraa e toe ra. O rātou te feiā e rohi, e ōhipa, e tūtava ia tupu ruperupe mau ā te parau no te haapiiraa e horoāhia no rātou. Mai te peu e tuhaa rahi ta te mau tamarii e rave, e tuhaa rahi atu ā ia ta te metua e tiā i te amo ia āfaro te haapiiraa a te feiā āpi.

Te mea e itehia nei i teie tau, te pāpū rii māite roa mai nei te tamarii i mua i te parau o ta na iho haapiiraa, te tararapu rii māite noa atu ra te rahiraa o te mau metua i mua i te parau no te haapiiraa. Eere teie fifi no te māōhi anaē, no te mau metua atoā ra teie parau, mai te papaā, te tinitō te āfa, te māōhi e te vai atu ra.

Te vāhi e hinaarohia nei e hiō ia maramarama tātou paa-toā, te huru ia o te māōhi i mua i teie parau no te haapiiraa.

Rave rahi mau uiraa e māi ōhiē mai. E aha te mea e haafi-fi nei i te mau metua? E aha te mau mea e taiāhia nei? Te vai ra ānei te hoē ōhipa ta te māōhi e tiā nei i te feiā e ōhipa noa nei i roto i te mau vāhi haapiiraa? Nā hea te māōhi e fānaō ai i te haapiiraa, noa atu te fifi ta na e fāre nei o te haafi atoā nei i te haapiiraa a te mau tamarii?

Ua pāpū i te rohi parau nei, tei roto te pāhonoraa i teie mau uiraa i te huru uiraa e matara mai terā e terā taata aore ra pupu taata. Ia maramarama maitai te uiraa e maramarama

Comment tirer profit de l'enseignement ?

ai te pāhonoraa. Nā te uiraa e aratai i te pahonoraa. Aita te mau uiraa i vauvauhia atu i niā nei i hope. Nā tātou ia, te feiā taiō e tauā nei i te tumu parau i ferurihia mai no tātou e uiui ia tātou iho i te mea ta tātou e tiāturi e mea faufaa ia faaite ia fānaō te tātoāraa i mua i te parau no te haapiiraa.

Vaiho noa na tātou i te mau taō ia aratai i to tātou feruriraa.

E aha te haapiiraa?
Nā tātou e hiō māite i te auraa o teie taō «haapiiraa».
Te **haapiiraa**, o te ōhipa ia e

rave ia tupu te **haapii**.
Te haapii, o te hoē taō hāmani teie. Te vai ra te taō āpa taō : **haa**.

Hoē ā auraa to te **haa** e te **faa** e fāre nei-atoā-hia nei i roto i te tahi atu mau taō. E aha te manaō e vai nei i roto i te **haa** ?

Ua feruri āe na o Turo a RAAPOTO i teie ōhipa. Teie tā na tātararaa no te **haa**.

«- haa : rave i te ōhipa ia nacāhia te vāhi e tītauhia ra, aore ra, faaōhipa i te rāvēa e tupu ai te mea e hinaarohia ra. Ei hiōraa : **Haapūai na i ta ōe**

parau - **Eiaha te tipi e haafefe-hia**.

- haa : faaite i te tahi ōhipa tei roto noa ia na iho to na tupuraa. Ei hiōraa : **Ua faareva te pahī - Ua haapohe te āvāe..**

- haa : aita te manaō i niā i te ōhipa e rave, tei niā noa rā i te faaiteraraa i te manaō ta te taō tumu e heheu mai ra. Ei hiōraa : **Haamaitai i te Atua e te mau nūnaa**.

Eita te tātoāraa o teie mau manaō e faaōhipahia no te taō hoē e i te taima hoē. Ia au i te huru o te taō e te huru hoi o te faaōhipararaa, e riro te tahi aore ra te tahi o teie mau manaō e faaōhipahia atu no te tahi aore ra te tahi taō.

Te taō tumu, o te **pīi** ia. Te taō tumu te taō faufaa roa aē i roto i te hoē taō hāmani. Nā te taō tumu e horoā i te auraa matamua roa i roto i te taō hāmani āpīhia. Nā te taō āpa e faataui rii i te auraa matamua, ia au i te faanahoraa taō ta te reo e fārii. E aha te **pīi** ?
Teie te tātararaa a Turo.

«- pīi : tuō, faateitei i te reo.
- pīi : tāviri. No reira mai te parau : **hōpīi**.

- pīi : no roto mai teie taō i te **piri**, i noa atoā mai ai te **tāpīi**. Te vai ra te peu no te **pīi**, no te faaite ia, ua **piri** te tahi mau parau. Ua ōpanihia.

- pīi : taūma, aore ra haere i niā. Te auraa atoā ia o te iōa o te feiā e parauhia nei e, e **pīi-mato**. Te parau atoāhia nei te reira feiā e **pirimato**, no te mea no te haere i niā, aita atu e rāvēa maoti rā, te vai piri-noa-raa i niā i te mato ta rātou e āe ra.

Ia tāpīrihia te manaō ta teie nei taō e faaite ra, oia hoi ia tāpīrihia te āpa i niā i te taō tumu : **haa - pīi**, teie atu ra ia te manaō : faaōhipa i te rāvēa.

rave i te ōhipa ia nacāhia te vāhi e tītauhia ra, oia hoi te haafātatararaa mai i te taata e haapiihia ra, e te āfaraa ia na i niā.»

Te taa ra ia tātou i teie nei e, i roto i te ōhipa no te haapiiraa, e piti huru taata teie e ōhipa nei te tahi i niā i te tahi : te taata haapii tē haapii i te taata e tiā ia haapii. Te taata haapii, o te **ōrometua** haapii ia. Te taata e tiā ia haapii, o te tamarii haere haapiiraa ia, pīi-noa-atoāhia **tamarii haapii**.

Ia nā reira tātou i te hiō, nā te ōrometua haapii, te taata tei ia na ra te ite, e horoā i te ite i roto i te tamarii haapii e tiā mai i mua ia na. Te maitai o te haapii, eere ia no te faahiahia o te ite ta te ōrometua i haaputu e ta na e hinaaro ra i te horoā, tei te huru rā e te maitai o te mau rāvēa ta na e faaōhipa ia haere mai te tamarii haapii i niā, ia maraa mai te tama haapii i te vāhi e manaōhia ra e mea maitai no na e nā na i te tītau.

Tei hea atu ra ia te parau o te mau **metua** ? Teie te tātararaa a Turo :

«- te metua, e taata ia tei ite e tei fārii i te tahi i roto i to na huru e to na taa-ē-raa.

- te metua, e taata ia tei aupuru, tei here i te tahi, tei ineine i te horoā i te ora ia maitai o ia.

- te metua, e taata ia tei faaāmu i te tahi i te māa, tei imi i te mau rāvēa atoā ia ōre te hepohepo ia faateimaha i te taata i roto i to na oraraa.

- te metua, e taata ia tei pāpuru i te tahi, tei imi i te mau rāvēa atoā ia ōre te fifi ia iri mai i niā i te taata i tuuhia mai i roto i to na rima.»

Ei pūōhuraa i teie parau, ia maitai te haapiiraa e ia tāpae teie ōhipa i niā i te hoē fāito maitai e te faahiahia, eiaha ia moēhia ia tātou e, e tuhaa ōhipa ta nā-tino e toru-i muri nei : te ōrometua, te tamarii e te metua. Eita te ōhipa a te tamarii e maitai mai te peu aita e ānaānatae, aita e manaō itoi-to i roto ia na iho, aita e turu, aita e here no ō mai i te metua ra. Eita te ōhipa a te ōrometua e āfaro ia ōre o ia ia imi i te mau rāvēa ia tupu mai te ānaānatae e te hinaaro ite i roto i te mau tamarii i raro aē i ta na faatereraraa. Tei roto te parau o te metua i roto i te rāvēa e vai ora noa ai te itoi-to e te «auahi» no ō mai i te tamarii ra ta na iho i ite, i faaāmu, i ātuātu, i pāpuru e i here.

No reira, ua riro te metua ei ōrometua matamua roa no ta na iho mau tamarii. O te metua te hohoā e te hiōraa matamua a te tamarii. O na te āveia ta te tamarii e pee.

E te mau metua e, a tauā atu e a here i ta ōtoutu mau tamarii. A ara eiaha ōtoutu ia hahi e ia hiā i roto i te oraraa. O ōtoutu hoi te ramepa matamua e tūrama i te taahiraa āvāe o āiū mā e tae roa atu ai i te taima e faaātea mai ai rātou ia ōtoutu no te rave i ta rātou iho ramepa. Ia tupu mau ihoā te parau paari ra e : te reira metua, te reira tamarii.

VAHI A TUHEIAVA-RICHAUD

Te Haapiiraa Porotetani ... Ahiri e aita ... Tei hea ōe e te Nūnaa Māōhi ?

No te taiō e te papaī noa ?
Te tataū, o vau, e aita atu ai ?
Eaha ia te faufaa ?

Teie rā.

Te faaiho tamau nei i to niu āueue ōre !
Te ātuātu nei i to vauvau hehuri !
Te pao nei to Rama Ūra i te pōiri taōtaō !

Teōteō tāua, teōteō tātou.
Na verā mā te ōhumu, te faateitei, te tumā !

Tanuhia i niā i te Évāneria,
Mirihia e te mau Tupuna,
Patuhia, haapāpūhia e te hiroā Tumu !

Aue te mau Rau, Aue te mau Hotu !

Te māha nei tau Tino, te i nei tau aau !
Ahiri e aita te Tumu Nui,
Ua morohi, ua tumāhia,
E aha, e pehu, pau i te huhu
E te pē !!

E te Nūnaa Māōhi e, ia ōre noa atu ...
Te hurio to ōe hohoā ...
Āmoāmo noa te mata ... Ua mate te varua !

TERIIVAEA NEUFFER
TE PERETITENI NO TE TOMITE